

İŞÇİ ÜCRETLERİNİN FONDAN ÖDENMESİ

Hamit TIRYAKI^(*)

1 - GİRİŞ

Ülkemizde 4857 sayılı İş Kanununun kabulüyle birlikte iş ilişkisinden kaynaklanan ücret alacaklarını işverenden alamayan işçiler için 2003 yılından beri varlığını devam ettiren “Ücret Garanti Fonu” ile ilgili düzenlemelerde 2008 yılında esaslı değişikliklere gidilmiştir. Yapılan bu değişikliklere göre güncel uygulamayı aşağıda anlatacak olsak da değişiklikleri genel olarak olumlu bulduğumuzu belirtmek isterim.

Bir işçinin ücreti, neredeyse tek gelir kaynağıdır. Bu nedenle hem kendisinin hem de ailesinin gelirini koruma konusunda gerek ulusal düzeyde gerekse de uluslararası düzeyde pek çok düzenlemeler yapılmıştır.

Ücret Garanti Fonu, işverenlerin işsizlik sigortası primi olarak yatırdıkları paranın yüzde birinden oluşur. Bu miktar için işverenler ayrıca ödeme yapmazlar. İşverenlerin ödedikleri işsizlik si-

gortası priminin yüzde biri İşsizlik Sigortası Fonundan hesap edilerek Ücret Garanti Fonuna aktarılır.

Ücret Garanti Fonu işveren primlerinin yüzde birinden ve fon kaynaklarının değerlendirilmesinden elde edilen kazançlardan oluşmakta, içinde ayrıca devlet katkısı bulunmamaktadır. Eğer talep edilen ücret alacakları fon mevcudunu aşan tutarlarda olursa ödemeler Fon kaynaklarıyla sınırlı kalacaktır. Böyle bir durumda fondan ödemeler müracaat tarihine göre yapılacaktır.

2- YASAL DEĞİŞİKLİKLER ve KAPSAM

15.05.2008 tarih ve 5763 sayılı Kanunun 17’nci maddesiyle, 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununa Ek Madde 1 ilave edilerek Ücret Garanti Fonu ile ilgili ikinci ve son değişiklik yapılmıştır.

1475 sayılı İş Kanununda işverence ödene-meyen ücretlerin ödenmesi konusunda bir hüküm bulunmamaktaydı. Ücret Garanti Fonu ilk

^(*) Türkiye İş Kurumu Başmüfettişi

2003 Yılında kabul edilen İş Kanununun 33'üncü maddesinde yer almaktaydı. İş Kanunundaki düzenlemeden sadece İş Kanununa tabi çalışan işçiler yararlanmaktaydı.

İlgili hükümlerin İşsizlik Sigortası Kanununa aktarılmasıyla Ücret Garanti Fonundan yararlanabilecek durumda olanların kapsamı genişletilmiştir. Buna göre, yalnızca İş Kanunu kapsamındaki işçiler değil, Deniz, Basın İş Kanunu kapsamındaki çalışanlar da, Borçlar Kanununa göre işçi olarak çalışanlar da Ücret Garanti Fonundan yararlanabilir olmuşlardır. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi ile ikinci fıkrası kapsamında olanlardan bir hizmet akdiyle çalışanlarla, bankalar, sigorta ve reasürans şirketleri, ticaret odaları, sanayi odaları, borsalar veya bunların oluşturduğu birliklerde hizmet akdi ile çalışan işçiler işsizlik sigortası kapsamındadır. İşte bu kapsam içinde olanlar Ücret Garanti

Fonundan yararlanabilecek olan kişilerdir.

Ücret Garanti Fonundan 2008 öncesinde net ücret kadar ödeme yapılıyordu. Yeni düzenleme ile net ücretin tanımı ve miktarı konusundaki te-reddütler giderilerek sigorta primine dahil tüm kazançlar garanti kapsamına alınmıştır. Artık işçiler sigorta primi ödenen tüm kazançları¹ için Ücret Garanti Fonuna müracaat edebilirler. İşveren tarafından işçilere çeşitli adlar altında verilen bazı ödemelerin ise ya tamamı ya da bir kısmı Fondan ödenmektedir².

3- İŞVERENİN ACZİ ve ALACAĞIN NİTELİĞİ

Fona müracaat eden işçi, ücret alacağını ve işverenin ödeme kabiliyeti olmadığını belgelen-dirilmelidir. 28.06.2009 tarihli ve 27272 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Ücret Garanti Fonu Yönetmeliğinin 4 üncü maddesine göre, işverenin ödeme kabiliyeti olmadığı başka bir belge ile

¹ Ücret Garanti Fonundan asıl ücret, hafta tatili ücreti, ulusal bayram-genel tatil ücreti, fazla çalışma- fazla mesai ücreti, yıllık ücretli izin ücreti, cumartesi günü ücreti,yüzde usulüyle alınan ücret, profesyonel futbolcuya ödenen ücret, transfer ücreti, transfer verimi ücreti,hazırlama ücreti, tamamlama ücreti, temizleme ücreti, kardan hisse şeklinde ödenen ücret, komisyon ücreti,yıpranma tazminatı, özel hizmet tazminatı, yabancı dil tazminatı, vardiya ve ağır vasıta tazminatı, imza zorunluluğu tazminatı, tabii afet yardımı, nakit ödenen kira yardımı, nakit ödenen giyecek yardımı, nakit ödenen yakacak yardımı, askerlik yardımı, sünnet yardımı, nakit ödenen taşıt yardımı, nakit ödenen ısıtma yardımı, nakit ödenen elbise dikiş bedeli, nakit ödenen ayakkabı bedeli, ek tazminat, yılbaşı parası, kreş ücreti, makam tazminatı, iş riski zammı, bayram harçlığı,bayram ikramiyesi, yılbaşı ikramiyesi, 6772 Sayılı Kanun gereğince ödenen ikramiye, 6772 sayılı Kanun gereğince Bakanlar Kurulu kararına dayanılarak ödenen ikramiye, 2448 sayılı Kanun gereğince ödenen ikramiye, jubile ikramiyesi,toplantı parası,eleman teminindeki güçlük zammı, kıdem zammı, idare veya yargı mercilerince verilen karar gereğince yapılan ödemeler, sigortalılara istirahatlı iken ödenen ücretler, yıllık izin ücretleri, izin harçlığı, sigorta primi yatırılması şartıyla ödenmektedir.

² Ücret Garanti Fonundan, mesleki eğitim gören öğrencilere ödenen ikramiye, görev yollukları, ölüm yardımı, doğum yardımı, evlenme yardımı, aynı yardımlar (aynı konut tahsisi, işyerinde kullanılmak üzere havlu, sabun gibi verilen şeyler), geri ödemeli ücret avansları, kıdem tazminatı, iş sonu tazminatı veya kıdem tazminatı mahiyetindeki toplu ödemeler ve keşif ücreti, ihbar tazminatı, kasa/mali sorumluluk tazminatı, seyyar görev tazminatı, iş güvencesi tazminatı, kötü niyet tazminatı ödenmemektedir. Öte taraftan işverenlerce belli oranı aşan tutarlarda çocuk, aile ve yemek yardımı yapılmışsa veya özel sağlık sigortalarına ve bireysel emeklilik sistemine ödemede bulunulmuşsa sadece bu fazla kısım Ücret Garanti Fonundan ödenir.

³ İflas, iflasın ertelenmesi veya konkordato kararının kesinleşmesi şartı aranmamaktadır.

ispat edilebilse bile Fondan ödeme yapabilmesi için işverenin konkordato ilan etmesi, işveren için aciz vesikası alınması, iflas etmesi ya da iflasın ertelenmesi kararı³ alınması gerekmektedir. Sayma yoluyla belirtilmiş bu durumlar dışındaki diğer acizlik hallerinde Fondan ödeme yapılmamaktadır.

İşçinin işverenden alacağı hem iş ilişkisinden kaynaklanmış olmalı hem de bu alacak işverenin ödeme güçlüğüne düşmesinden önce doğmalıdır. Diğer bir anlatımla, işverenin konkordato ilan etmesinden, işveren için aciz vesikası alınmasından, iflasından veya iflasın ertelenmesi kararından önce işçinin iş ilişkisinden kaynaklanan alacağının olması gerekir.

Öte taraftan, işverenden alacaklı olan işçinin işverenin ödeme güçlüğüne düşmesinden önceki son bir yıl içinde bir gün bile olsa çalışmış olması zorunludur. Son bir yıl içinde mücbir sebeplerle (kanuni bir ödevin yerine getirilmesi, muvazaf askerlik hizmeti nedeniyle çalışamama, gözetimine alınma, tutukluk ya da hükümlülük, savaş, sıkıyönetim ya da olağan üstü hal gibi nedenlerle) ya da açılan davanın kesinleşmesine kadar geçen sürede çalışılmamış ise belgelendirilmesi kaydıyla ücret alacaklısı bu koşulu yerine getirmiş sayılır.

4- FONDAN YAPILACAK ÖDEMELERDEKİ ÜST SINIR

Ücret Garanti Fonuna müracaat eden hak sahibi işçilere bir ay için ödenebilecek ücret, ücretin ait olduğu ayda geçerli olan net asgari ücretin 6,5 katını aşmayacaktır. Her ne kadar işçiye bu ücreti hak ettiği aydan çok sonraki bir zamanda Fondan ödeniyor olsa da bu geç ödemeden kaynaklı olarak gecikme faizi ödenmemektedir.

Ücret Garanti Fonundan işçilerin tüm alacakları ödenmemektedir. İşçilerin işverenlerden iş

ilişkisinden kaynaklanan alacakları ödenebilmekte, bu ödemenin yapılabilmesi için işçinin yasal yolları tüketmiş ve buna rağmen alacağına kavuşamamış olması gerekmektedir.

İşverenin çalışma ilişkilerinden kaynaklı olarak işçisine ödemesi gereken sadece ücreti değildir. Kıdem, ihbar, iş güvencesi gibi tazminatlarını da ödeme aczine düşmesinden dolayı ödemiş olma ihtimali çok yüksektir. Ülkemizdeki uygulamada yalnızca ödenmeyen ücret alacakları için Ücret Garanti Fonu devreye girmektedir.

Fon, işçiye alamadığı tüm ücretlerini değil en fazla üç aylık ücretini ödemektedir. İşçiler Ücret Garanti Fonundan ödenmeyen üç aydan fazla olan ücret ve diğer alacakları için İcra ve İflas Kanununun 206 ve sonraki maddelerine göre yasal takip yapmalıdır.

5- MÜRACAAT ve GEREKLİ BELGELER

İşverenden alacaklı olan işçi işsizlik sigortası kapsamında ve alacağı ücret de yukarıda belirtilen nitelikte ise herhangi bir Türkiye İş Kurumu Müdürlüğüne kendisi veya vekalet verdiği bir başkası başvuruda bulunabilir.

Başvuruda, Yönetmelik ekinde yer alan “İşçi Alacak Belgesi” uygun bir şekilde doldurulduktan sonra İşçi Alacak Belgesinin aciz vesikası veya aciz vesikası hükmündeki haciz tutanağı ile başvuruda bulunuyorsa işveren tarafından, iflasın açıldığına dair mahkeme kararının tasdikli suretiyle veya iflas kararının ilan edildiğini gösteren gazete kupürüyle başvuruda bulunuyorsa iflas idaresi veya iflas dairesi tarafından, iflasın ertelenmesine dair mahkeme kararının tasdikli suretinin veya iflasın ertelendiğine dair mahkeme kararının ilan edildiğine dair gazete kupürüyle başvuruda bulunuyorsa kayyum tarafından, icra tetkik merciince konkordato kararı veya bu kararın ilan edildiğine dair gazete kupürüyle başvuruda

bulunuyor ise konkordato komiseri ya da konkordato tasfiye memuru tarafından, onaylanması gerekmektedir.

Onaylı işçi alacak belgesi ile aciz vesikası veya aciz vesikası hükmündeki haciz tutanağının ya da iflas, iflasın ertelenmesi ya da konkordato kararının birlikte Kurum Müdürlüğüne verilmesi gerekmektedir. Türkiye İş Kurumu Müdürlüğü müracaatı, izleyen ayın sonunda gerekli ödemeleri yapacak şekilde işlemi sonuçlandırır.

Düzenlemelerde işçinin Fondan bir kez yararlanacağına ilişkin sınırlama bulunmamaktadır. Dolayısıyla aynı işçi bir başka işverenin yanında çalışırken de, aynı işverenin yanında tekrar çalışırken de düzenlemedeki şartları taşıması şartıyla Fondan tekrar ücretlerini alabilir.

Yine Ücret Garanti Fonuna müracaat eden işçinin müracaatı esnasında halen çalışıp çalışmadığının veya o işyerinin faaliyetine devam edip etmediğinin önemi yoktur. Uygulamada ücret alacaklarına ilişkin 5 yıllık zamanaşımı dikkate alınmaktadır.

6- SONUÇ

Ülkemizde 2003 yılından beri varlığını sürdüren Ücret Garanti Fonundan işsizlik sigortası kapsamındaki işçiler yararlanabilmektedir. Türkiye İş Kurumu tarafından yönetilen ve işlemleri yerine getirilen Ücret Garanti Fonundan işçiler, işverenlerinin acze düşmesi nedeniyle ödeyemediği en fazla üç aylık ücretlerini alabilmektedirler.

İşçilerin işverenden ücret alacağı olduğuna ve işverenin acze düştüğüne dair belgeyi Türkiye İş Kurumu Müdürlüğüne vererek müracaat etmesi gerekmektedir.

Ücret Garanti Fonundan Haziran/2010 sonu itibarıyla bugüne kadar toplam 27.247 işçiye yaklaşık 46.000.000 TL ödeme yapılmış ve

114.000.000 TL. Fon mevcudu kalmıştır. Fondan yapılacak ödemelerin diğer ülke uygulamalarında olduğu gibi 3 aydan 6 aya çıkarılması, ihbar, kıdem, iş güvencesi, kötü niyet gibi tazminatları da içermesi, Fon kaynaklarının yetmediği durumlarda Devletçe finanse edilmesi, yapılan ödemelerin sonradan işverenden talep edilmesi amaca daha uygun düşecektir.